

Rada Českého rozhlasu
Český rozhlas
Vinohradská 12
120 99 Praha 2

DOPORUČENĚ

dne 30.3.2015

Vážení členové Rady Českého rozhlasu,

dovoluji se na Vás tímto obrátit se **stížností na generálního ředitele ve smyslu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu** (dále jen „zákon“). **Porušení povinností veřejné služby** ve smyslu § 2 zákona, jejímž je generální ředitel garantem, spatřuji v nedostatečném informování o vyjednávané úmluvě všeobecně známé pod anglickou zkratkou TTIP (*Transatlantická obchodní a investiční úmluva / Transatlantic Trade and Investment Partnership*). Jedná se o dohodu o volném obchodu mezi Evropskou unií a Spojenými státy. Její podporovatelé i odpůrci ji považují za možná nejdůležitější událost desetiletí, jejíž dopady (ať již pozitivní či negativní) se dotknou každodenního života každého Evropana a Američana. Cílem dohody je snížit cla, odstranit netarifní bariéry – tedy především rozdílné hygienické, technické a environmentální normy – a zavést mechanismus pro řešení sporů z investic. V letošním roce jednání o této úmluvě vrcholí a v evropských i amerických médiích je tomu věnována adekvátní pozornost.

Vyjednávanou dohodu TTIP považuji za velmi problematickou. Za nejdůležitější důvody její problematickosti považuji následující:

- 1) Panuje důvodná obava, že normy, které jsou v současnosti rozdílné na každém z břehů Atlantiku, se budou snižovat blíže k americkým standardům. Ty jsou však výrazně benevolentnější, laxnější a na rozdíl od norem evropských se neřídí principem předběžné opatrnosti. Zatímco tedy například v oblasti regulace a povolování chemikálií má dnes Evropská unie moderní legislativu, která se intenzivně snaží chránit veřejné zdraví a životní prostředí, ve Spojených státech je stále v platnosti zastaralý zákon z poloviny sedmdesátých let. Ve Spojených státech se také na rozdíl od Evropy masivně užívá krmení skotu růstovými hormony, geneticky modifikované plodiny a řada dalších postupů v potravinářství, které jsou hluboko pod evropskými normami a jsou riskantní pro spotřebitele. Zástupci amerického potravinářského průmyslu a jejich lobbisté v současnosti tlačí na to, aby mohli co nejdříve vyvázet své produkty do Evropy při zachování aktuální laxní americké právní úpravy.
- 2) Stejně jako je smlouva TTIP vnímána jako určitý „trojský kůň“ v otázkách zdravotních, hygienických a environmentálních norem, tak také panují obavy z roztočení kol „závodu ke dnu“ v otázkách pracovního, sociálního a spotřebitelského práva. Připomeňme například, že ve Spojených státech nemají zaměstnanci ze zákona zaručený jediný den dovolené a že americké právo nezná rodičovskou dovolenou.
- 3) Cílem úmluvy TTIP je také zajištění přístupu k veřejným zakázkám korporacím z opačného břehu Atlantiku. To však může reálně znamenat, že kupříkladu obce ztratí možnost upřednostňovat třeba lokální dodavatele potravin pro školy či dokonce nebudou moci dávat přednost lokálním zajišťovatelům farmářských trhů. USA výslovně anoncovaly, že chtějí, aby TTIP potíralo „rostoucí používání lokalizačních opatření coby bariér obchodu.“

4) Česká republika se umísťuje na předních příčkách zemí nejvíce postižených investičními arbitrážemi. Roku 2013 byla dokonce třetí nejžalovanější zemí a daňové poplatníky již prohrané arbitráže stály miliardy korun. A právě mechanismus soukromých arbitráží (ISDS) má být součástí úmluvy TTIP. Státy i Evropská unie tak budou zásadně omezeny ve své suverénní pravomoci na základě demokratické legitimity přijímat legislativu ve veřejném zájmu. Vždy se bude ve vzduchu vznášet (často důvodná) obava, že investor regulaci napadne před soukromým arbitrážním panelem. Na základě tohoto kontroverzního mechanismu tak například v současnosti tabákové společnosti žalují státy za regulaci prodeje cigaret.

Pro více informací o rizicích TTIP si dovoluji odkázat na kvalitní studii Hnutí Duha¹. O obsahu úmluvy je v současnosti bohužel jen omezené množství informací, jelikož se vyjednává tajně, což je další z nejčastěji se objevujících výtek.

Vzhledem k výše uvedenému je nepochybně **ve veřejném zájmu**, aby o úmluvě TTIP a procesu jejího vyjednávání informoval Český rozhlas co nejvíce a dával adekvátní prostor argumentům pro i proti této dohodě. To se však v současnosti podle mého názoru a pozorování něděje a Český rozhlas v tomto aspektu **selhává ve své veřejné službě**.

Dle mnou učiněného monitoringu nebylo téma Transatlantické úmluvy ve vysílání Českého rozhlasu od začátku roku 2015 zmíněno ani jednou!

V roce 2014 se bylo téma TTIP zmíněno ve vysílání celkem osmkrát, tedy v průměru jednou za dva měsíce. Jednalo se však většinou o velmi okrajové zmínky. I tento neuvěřitelně nízký výskyt jde spíše na vrub menších stanic, především Radia Wave, které však ani není šířeno analogově, a ČRo Plus. Pokrytí tématu velkými stanicemi (Radiožurnál, Praha) je naprosto mizivé. Pokud se nějaké zmínka o TTIP ve vysílání ČRo objeví, vyznění příspěvku je výrazně pro přijetí úmluvy. Perex příspěvku z 16. října 2014² (ČRo Plus) zní: *Na transatlantickou zónu volného obchodu se jak Evropská unie, tak Spojené státy těší jak na Vánoce.*

To, která evropská témata a v jakém podání se dostanou k posluchačům Českého rozhlasu, ovlivňuje v zásadní míře zpravodaj Českého rozhlasu v Bruselu Ondřej Houska. Ten však veškeré argumenty proti úmluvě TTIP prohlašuje za demagogické a zároveň přes zjevné důkazy opaku prohlašuje vyjednávání úmluvy za transparentní. Důkazem tohoto nekritického postoje zpravodaje Housky je jeho článek ze dne 23. 9. 2014³, který napsal pro Hospodářské noviny. Tento článek z důvodu jeho problematické dostupnosti v archivu HN příkládám na závěr této stížnosti. Z přiloženého článku zjevně vyplývá, že zpravodaj Houska necítí potřebu se kritikou úmluvy a jejího vyjednávání věcně zabývat a vůbec o obsahu těchto kritik informovat, protože je *en bloc* nálepkuje, dehonestuje a odmítá jako hysterickou antiamerickou demagogii.

Zpravodaje ČRo v Bruselu lze oprávněně vzhledem k jeho náplni práce a místu jejího výkonu považovat za tzv. *gatekeepera* evropských témat, tedy toho, kdo určuje která témata a s jakým zabarvením se do vysílání dostanou. Proto nepovažuji za náhodné, že Český rozhlas o problematice TTIP neinformuje takřka vůbec a pokud ano, tak spíše ve prospěch této úmluvy. Zpravodaj Houska prostě chce, aby byla úmluva přijata, a tomu podřizuje výkon své práce pro médium veřejné služby. Informování, či spíše

¹ <http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2015/02/ttip.pdf>

² http://www.rozhlas.cz/plus/zaostreno/_zprava/1269434

³ <http://archiv.ihned.cz/c1-62841880-ondrej-houska-zachrante-obchodni-smlouvu-s-us>

neinformování Českého rozhlasu o úmluvě TTIP tak rozhodně nedostává požadavkům § 2 odst. 2 písm. a) na poskytování *vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů*.

Uvědomuji si, že se jedná o komplexní, nelehké a pro někoho možná technicistní téma. Mezi hlavní úkoly Českého rozhlasu ale patří podle § 2 odst. 2 písm. a) výše uvedeného zákona *poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů*. Mám za to, že vzhledem k důležitosti této úmluvy a pozornosti, které je jí politiky, korporacemi a především občany na domácí, evropské i globální úrovni věnována, neplní Český rozhlas tento svůj úkol v dostatečném a přiměřeném rozsahu.

Český rozhlas by měl o tématu Transatlantické úmluvy více informovat – tedy plnit svou funkci služby veřejnosti – především z následujících důvodů:

1) Dopady případného přijetí TTIP se dotknou doslova každého Evropana a potažmo i Čecha. A to ať již máme na mysli možná pozitiva, o kterých mluví podporovatelé, anebo naopak řadu rizik, která zmiňují kritici.

2) Úmluva TTIP se zásadně promítne do podoby evropského práva, které je zároveň právem závazným, přednostně aplikovaným a s přímým účinkem pro Českou republiku a její občany a je tedy součástí českého právního řádu. Jedním ze základních úkolů veřejné služby je podle § 2 odst. 2 písm. b) zákona *přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky*.

3) Jedná se především o evropské téma. V České republice je dlouhodobě znalost a informovanost o evropských tématech v porovnání se západní Evropou nízká. O to důležitější je kvalitní výkon služby veřejnosti ze strany ČRo tam, kde komerční média nechtějí či nemohou dostatečně informovat o důležitých evropských tématech. Jiná důležitá evropská témata (přistoupení k EU, Smlouva o Ústavě pro Evropu, Lisabonská smlouva, krize eurozóny) přitom byla ve vysílání Českého rozhlasu pokryta řádově více.

4) Po celé Evropě probíhají rozsáhlé protestní akce proti této úmluvě. Evropskou občanskou iniciativu žádající zastavení vyjednávání TTIP podepsalo více než 1,6 milionu Evropanů⁴. Jedná se tak o historicky vůbec největší Evropskou občanskou iniciativu, což by médium veřejné služby mělo nepochybně reflektovat. Téma si tak nezískává pozornost pouze „ze shora“, tedy například kvalitním pokrytím ze strany západoevropských veřejnoprávních médií, ale také „ze spodu“, masivním a nepřehlédnutelným tlakem občanské společnosti.

Pozornost by ve vysílání Českého rozhlasu měla být věnována také dalším podobným úmluvám. V případě úmluvy CETA, kterou vyjednávala Evropská unie s Kanadou a je před zahájením ratifikace, se jedná o určitý předobraz TTIP. Úmluva TISA, mezi jejíž smluvní strany mají patřit i EU a USA a je vyjednáвана zcela v utajení, se má týkat komercionalizace veřejných služeb (např. školství a zdravotnictví).

Na základě výše uvedených důvodů se domnívám, že Český rozhlas ve svém vysílání systematicky přehlíží nesmírně důležité téma. Zvýšení povědomí, informovanosti a přispění k tvorbě vlastního názoru o úmluvě TTIP je tak nepochybně ve veřejném zájmu. Zanedbáváním tohoto tématu Český rozhlas zároveň selhává jakožto médium veřejné služby. Nabízí se srovnání s Českou televizí, která – byť rovněž téma

⁴ <https://stop-ttip.org/>

nepokrývá v rozsahu odpovídajícím jeho významu – alespoň věnovala tématu TTIP jeden díl diskusního pořadu (Hyde Park) a reflektovala téma i v dalších několika formátech.

Děkuji za pozornost věnovanou této stížnosti. Zároveň si Vás dovoluji požádat, abych byl informován o způsobu jejího vyřízení.

S pozdravem

Tomáš Rašovský

Příloha:

Článek zpravodaje ČRo v Bruselu Ondřeje Housky o úmluvě TTIP:

ZACHRAŇTE OBCHODNÍ SMLOUVU S USA

23.9.2014 Hospodářské noviny 08 Názory
(Ondřej Houska)

ARGUMENTY PROTI DOHODĚ O VOLNÉM OBCHODU EU S USA JSOU DEMAGOGICKÉ. SMLOUVA SE VYJEDNÁVÁ TRANSPARENTNĚ A POMŮŽE I ČESKU.

Co je dnes hlavním nebezpečím pro Evropu? Když se podíváte na veřejnou debatu třeba v Německu a na činnost různých aktivistů po celém kontinentu, získáte dojem, že to nejsou islamističtí radikálové v Iráku a Sýrii nebo ruská politika. Jako by tím hlavním rizikem byla chystaná smlouva o zóně volného obchodu mezi zeměmi Evropské unie a Spojenými státy (TTIP).

Demagogie rozpoutaná kolem tohoto projektu je skutečně mimořádná. Evropští zelení ze smlouvy udělali své stěžejní téma. Oni a řada dalších skupin mobilizují k ofenzivě proti něčemu, co označují za fatální hrozbu pro evropské spotřebitele. Prý nám Američané vnutí své nižší standardy a pravidla, vydělají jen nadnárodní korporace.

Hysterickým hrozbám, že evropský trh zaplaví kuřata prohnaná chlorem a geneticky modifikované potraviny, bychom se mohli smát, kdyby neměly stále větší vliv. Ukazuje se, jak snadné je hrát na dvě osvědčené noty: kritiku byznysu, hlavně toho velkého, a antiamerikanismus. Fakta jsou přitom jasná. Evropské (a samozřejmě i americké) firmy na vytvoření transatlantické zóny volného obchodu jednoznačně vydělají. Vzniknou stovky tisíc nových pracovních míst. Spotřebitelům se v řadě odvětví sníží ceny. Odpůrci TTIP dokážou na konkrétní čísla reagovat pouze nepodloženými frázemi o zdravotních rizicích a nadvládě amerických korporací. Jenže tyhle „argumenty“ na veřejnost zabírají. I proto mi jeden člověk pohybující se velmi blízko vyjednávání s Američany o vyhlídkách na dohodu řekl: „Vidím to velice černě.“

Evropa potřebuje, aby se za TTIP někdo na veřejnosti pral stejně silně, jako to dělají jeho odpůrci. Evropská komise tady mnoho nezmůže. Z titulu platných smluv sice za unii vyjednává ona, „prodat“ TTIP veřejnosti je ale na národních politikách a firmách. To oni – ve všech zemích unie – by měli jít do médií a argumentovat, proč dohodu o volném obchodu s Američany potřebujeme.

Platí to beze zbytku i o Česku. Podle dostupných studií by sice nebyl přímý zisk pro české firmy z odbourání regulačních překážek příliš významný. Jak ale upozorňuje Ivan Hodač, bývalý šéf Evropského sdružení automobilového průmyslu a dnes člen poradního výboru eurokomisaře pro obchod, nepřímé dopady by byly značné, a to přes reexport. Řečeno konkrétně, české firmy dodávají díly třeba pro Volkswagen a tato automobilka do USA vyváží. Podobných příkladů je samozřejmě spousta. Jen v Německu má podle odhadů díky TTIP vzniknout 200 000 pracovních míst, roční příjem průměrné rodiny se má zvýšit o 545 eur, jak uvádějí data citovaná deníkem Handelsblatt. To, že by to znamenalo profit i pro českou ekonomiku, je evidentní.

A co je pravdy na tom, že Evropská komise prý za zády evropských občanů vyjednává s Američany dohodu, v níž je bůhvíco, jak před eurovolbami hřímala hlavní kandidátka evropských zelených Ska Kellerová? Faktem je, že jednání o TTIP jsou tak otevřená, jak jen mohou být. Europoslankyně za hnutí Ano Dita Charanzová, která měla dříve na českém velvyslanectví při unii na starosti obchodní politiku, to říká jasně: „Nezažila jsem transparentnější vyjednávání.“ Pokud ale odpůrci chtějí dostávat důvěrné vyjednávací pozice předem, pak je evidentní, že jim nejde o transparentnost, ale o to, aby dohodu za každou cenu pohřbili.

TTIP má totiž nejen ekonomické, ale i politické a strategické souvislosti, a to si její protiamerický naladění odpůrci dobře uvědomují. I přes současnou krizi na Ukrajině se těžiště amerického zájmu nezadržitelně přesouvá do Pacifiku. Evropané za stávající ekonomické a politické situace potřebují TTIP víc než Američané. Už léta nebyl k dispozici tak silný nástroj na prohloubení transatlantické vazby. A udržení amerického zájmu na evropské stabilitě a bezpečnosti musí být naší klíčovou prioritou. Jenže, jak si posteskl jeden vysoce postavený diplomat, „z minoritních problémů, jako jsou chlorovaná kuřata, se stávají symboly“. Nezbyvá než věřit, že nezvítězí demagogie, ale racionální zájem tuhle zásadně důležitou obchodní dohodu dokončit. O její prospěšnosti nevypovídají jen konkrétní čísla, ale i každodenní dění na východě Ukrajiny.

Hysterickým hrozbám, že evropský trh zaplaví kuřata prohnaná chlorem a geneticky modifikované potraviny, bychom se mohli smát, kdyby neměly stále větší vliv.

O autorovi | Ondřej Houska, Autor je zpravodajem ČRo v Bruselu